

Översikt

- Kort om kreativt skrivande
- Lektionens byggstenar – förslag på övningar kategoriserade under rubrikerna: Introduktion, etableringsövningar, huvudtema och avslutning
- Referenslista
- Vem är jag som skriver detta

Kort om kreativt skrivande

Kreativt skrivande är ett verktyg för att arbeta med elevernas eget språk och öka självförtroendet. Många av övningarna är dessutom kollektiva och bidrar så till det gemensamma lärandet på ett lekfullt och utforskande sätt. Det är också ett sätt att undersöka teman och frågor med hjälp av association och fantasi. När två begrepp som annars inte kommer i kontakt med varandra plötsligt sätts i dialog uppstår oväntade effekter som påverkar upplevelse, perception och självbild.

Lektionens byggstenar

Introduktion

Här handlar det om att sätta fantasin i rörelse; en text, ett föremål, en muntlig berättelse plus en symbol för det aktuella passets infallsvinkel. Mitt Stockholm. Associationsövning i runda: Låt var och en säga ett ord eller en mening om vad de kommer att tänka på inför det du presenterar. Allt är rätt och inget är fel.

Ett exempel på inspirationstext för de äldre eleverna är hämtat från Per-Anders Fogelströms bok *Kring Strömmen* (1962, s. 9):

”I skymningen mjuknar stadens ansikte, det hårda och effektiva dämpas ner, försvinner. Diset stiger över vattnet, sveper sin slöja kring stränder och hus. Och staden drömmer, vilar i evighetsskimret som spänns mellan nuet och det förflutna.

Ja staden är evig men ständigt ny. Sida vid sida står det månghundraåriga och det ännu inte färdigbyggda. Mitt inne i dagens sorlande stad lever det förflutnas skuggor kvar”.

Etableringsövning

Uppvärmning: Associationsövning

Etablera begreppet association/associera genom att göra en associationsövning. Säg ett ord. Nästa person får säga vad som direkt kommer upp. Det ordet får bli det som nästa person associerar utifrån. En associationskedja genom en klass kan se ut som följer: boll, fotboll, Zlatan, Malmö, bro, korv, stad, roligt, sol, strand, Turkiet, mamma, familj, soffa, TV, chips etc. Gör det flera gånger och få upp ett tempo. Inte sällan är vi människor elever såväl som lärare ängsliga för att göra fel. Det gäller att få erfarenhet av rätten att pröva tankar högt utan att bli värderad men att samtidigt lyssna och samspela.

Lekar och gestaltande övningar

Gemensamt skrivande

Dela ut ett antal små lappar som motsvarar antalet övningar och berätta att de ska skriva en serie korta texter som vi kommer att samla in och som läraren kommer att läsa upp anonymt. Berätta att det är omöjligt att göra fel. Det är inte alltid lätt att i skolan koppla bort rätt och fel därför gäller det att poängtera detta. Särskilt om klassen inte är vana att vara i kreativt flöde.

1) Två dikter om framtiden*

Alla tar en lapp och skriver ett ord om sin egen framtid på den. Läraren samlar in lapparna och lägger i en hög. Vi samlar in och medan eleverna skriver ord på nästa lapp sätter läraren ihop orden till en dikt som går från plugg och jobb via fotbollsproffs, rik och berömd till familj och lycklig. På lapp nummer två ska eleverna skriva ett ord som de associerar med jordens framtid. Läraren läser de två dikterna; var noga med att hitta en rytm där läsningen ibland går fort och ibland tar konstpauser. På det sättet blir orden mer än bara ord utan en sammanhängande enhet. Dikten om jorden brukar handla om katastrof och undergång. Låt dem reflektera två och två över vad dikterna får dem att tänka på.

Lärarguide

Kreativt skrivande åk 5-Gy

Variation med anknytning till temat. Skriv ett ord som du associerar till det område i Stockholm där du bor och på nästa lapp ett ord om Stockholm som stad. Läs upp de två dikterna på samma sätt som de om framtiden.

2) De säger... men egentligen!*

Läs dikten av Miquel Lopez (USA) högt. Ha den gärna på tavlan eller i projektor.

"De säger att jag är en fegis
men egentligen är jag tuff

De säger att jag inte kan slåss
fastän jag är bäst på gruff

De säger att jag kommer att bli en dvärg
men egentligen kommer jag att bli stor

De säger att jag inte kan bära tre kilo
men de vet inte att jag skulle kunna bära femtio

De säger att det tar ett år för mig att springa runt kvarteret
men egentligen tar det omkring fem sekunder

De säger att jag kommer att dö som artonåring
men jag tror jag kommer att dö vid fyrtiosju

De säger att jag aldrig hittar pengar
men en dag hittade jag 25 dollars och 15 cents"

Låt eleverna nu skriva sådana här tvåradningar "De tror att jag är si och så, men egentligen är jag på ett annat sätt", minst ett, gärna flera på nästa lapp. Lapparna samlas återigen in anonymt och betona gärna inför uppläsning att poängen inte är att gissa vem som har skrivit vad utan att lyssna till vad som sägs och se hur de olika tvåradningarna hänger ihop som en helhet.

3) Det allvarligaste ögonblicket*

läs en dikt av Cesar Vallejo

”Det allvarligaste ögonblicket i mitt liv

En man sade: Det allvarligaste ögonblicket i mitt liv var under slaget vid Marne, när jag sårades i bröstet.

En annan man sade: Det allvarligaste ögonblicket i mitt liv ägde rum i Yokohama, under vårfloden, när jag räddades mirakulöst under en lackvaruhandels skärmtak.

Och den tredje man sade: Det allvarligaste ögonblicket i mitt liv är när jag sover på dagen.

Och en fjärde man sade: Det allvarligaste ögonblicket i mitt liv var under min största ensamhet.

Och en femte man sade: Det allvarligaste ögonblicket i mitt liv var i ett fängelse i Peru.

Och en sjätte man sade: Det allvarligaste ögonblicket i mitt liv var när jag överraskade min far i profil”.

Be dem att – på riktigt och på allvar – tänka efter vilket som var det allvarligaste ögonblicket i deras liv och skriva ner det, med flera meningar om det behövs. Poängtera att det ju inte måste vara ett sorgligt ögonblick, utan att det kan vara ett stort och betydelsefullt ögonblick även ett lyckligt ögonblick. Också detta läser jag upp anonymt. Istället för ”man” kan man byta ut mot exempelvis; ”Barn” eller ”Ung människa”.

Stafettberättelser

Skriv i grupper. Läraren ger första meningen som varje grupp skriver ner och sedan viker pappret så att bara de sista orden syns. Varje elev har ett papper och skriver sedan en fortsättning tills läraren säger stopp efter en halv minut. Eleverna viker ner sitt papper så att sista ordet eller orden syns och sickar vidare till höger. Fortsätt när alla skrivit på alla papper. Läs upp berättelserna

för varandra i gruppen. Välj ut den som fungerar bäst och läs högt för klassen.

Lappar med svar som bygger en historia (variant på stafettberättelse)

Utgå från följande frågor: Vem var det? Var befann han/hon sig? Vad gjorde han/hon? Vad sa han/hon? Vad sa folk? Hur slutade det? Sitt i grupper med en lapp var. Alla skriver svaret på första frågan på lappen för att sen vika ner det. Skicka lappen vidare. Nästa person svarar på nästa fråga etc. Läs sedan svaren som en berättelse. Det kan bli rent nonsens men det kan också bli en berättelse. Exempel: "En död, på tornet i Pisa, satt och stickade. Han sa: Hur mycket är tre gånger tre? Folket sjöng "Fångarnas kör". Det slutade tre-noll" (Rodari).

Det fantastiska ordparet

Låt eleverna tänka på varsitt substantiv och skriva ner det på en lapp. Lägg alla substantiv i en hög och dra två stycken. Ett fantastiskt ordpar är två ord som inte har något att göra med varandra. Exempelvis "Hund" och "Garderob". Det ena ordet reagerar på det andra genom prepositioner. Hunden med garderoben, hundens garderob, hunden på garderoben hunden i garderoben etc. Var och en av dessa figurer ger utkast (rubrik) till en fantastisk situation. Fantasin kommer i rörelse. Låt eleverna improvisera en kort historia eller beskrivning på några meningar i par eller i storklass. Du som lärare gör först och skapar en modell för hur man kan göra om man känner sig osäker (Rodari).

Huvudtema

Treradingar

Skriv en rad som beskriver något du ser, en rad med något du känner eller tänker som finns inom dig och den sista raden som beskriver något som är eller händer på en helt annan plats.

Exempel:

Böcker på bordet

Jag vill sova

En polis sköt en pojke i Ferguson

Lärarguide

Kreativt skrivande åk 5-Gy

Ortsnamn och egennamn

Berätta en av historierna om varför Stockholm heter just Stockholm. Stockarna i vattnet runt holmen (se Stockholm från Början). Tidigare namn var Stadsholmen och ännu mycket tidigare Agnefit. I förbindelse med namnet Agnefit finns en spännande historia om Sveakungen som slog läger efter att ha levt rövare i Österland. Under sömnen hängs han i den tunga guldlänk han bär runt halsen av den kvinna han rövat med som brud. Stockholm är platsen för en kvinnas hämnd. (se Stockholm från Början) Skriv också upp den kort förklaringen på tavlan som en modell för att förklara Ortsnamn. Dela in klassen i grupper. Dela ut ett namn från ert aktuella närområde till varje grupp. De ska nu hitta på en rimlig förklaring (berättelse) till varför orten har just det namnet. Nästa steg skulle kunna vara att hitta en verklig förklaring och sedan sätta de två mot varandra och resten av klassen får gissa vilken som är påhittad och vilken som är konstruerad.

En liknande övning kan göras med egennamn. Berätta om ett namn. Dels vad namnet betyder etymologiskt men också varför personen heter detta. "Det är efter den kända sångaren XX" eller "Det är från en gammelfaster som betydde mycket därför att hon...". Låt eleverna skriva berättelsen om sitt namn enligt en modell som du som läraren visar fram.

Realistiska och surrealistiska beskrivningar (miljö eller ting)

Med inspiration av Gertrud Stein: Ur recension Tender Buttons:

"Tingen som Stein beskriver i boken är vardagliga: en fjäder, en näsduk, skor, papper, socker, mjölk, rabarber, rostbiff, och så vidare. Men över själva beskrivningarna finns förstås inte ett uns vardaglighet. Den koncisa komposition om "en karaff" som inleder boken lyder:

Ett slags i glas och en kusin, ett spektakel och inget märkvärdigt en ensam sårad färg och ett inordnande i ett system mot eftertryck. Allt detta och inte ordinär, inte oordnad i att inte likna. Skillnaden breder ut sig.

Slussens ansikte

Eleverna sitter med penna och papper redo. När läraren säger nyckelordet; här är förslaget "Slussen" ska eleverna skriva utan att lyfta pennan i två minuter. De ska associera till vad som helst som de förknippar med Slussen. Kanske har de förkunskaper kanske inte. Det spelar ingen roll nu. Det kan inte bli fel. Om man inte kommer på nåt kan man skriva just det "jag vet inte men jag skriver nu. Slussen. Vem är du?...etc". Läs upp i par och sammanställ parets båda småtexter till en. Gå ihop fyra och fyra och sammanställ till en dikt/text. Eventuellt också åtta och åtta. Läs sedan upp för klassen. Vad vet vi nu om Slussen som fenomen, plats eller ord? Vad vill vi ta reda på? Har någon varit där? Kanske kan man sedan ta sig dit och samla på iakttagelser. Dessa iakttagelser kan sedan bilda underlag för korta betraktelser om Slussens ansikte, då, nu och i framtiden. Påminn om Fogelströms text; staden som ständigt blir till. Kan en stad drömma? Vad drömmer den då om? Skriv en jagberättelse om en plats; exempelvis Slussen eller en mer närliggande plats.

Avslutning

Kortskrivning, reflektion i par och runda

Låt eleverna tankeskrivera om något som gjort hen glad; en upptäckt (3 min).

Låt var och en komma till tals i par om detta. Lyssna slutligen på några röster i helgrupp eller gör en runda där var och en får säga ett ord.

Referenslista

Fogelström, Per Anders (1980[1962]). *Kring Strömmen: stockholmska bilder*. Stockholm: Bonnier

Isaksson, Malin (2014) *Hur blir en valnöt en skalnöt, Magisteruppsats i Praktisk Kunskap*, Södertörns Högskola.

Lindström, Jonathan (2012). *Stockholm från början*. Stockholm: Stockholmia

Rodari, Gianni (1988). *Fantasins grammatik: introduktion till konsten att hitta på historier*. Göteborg: Korpen.

Lärarguide

Kreativt skrivande åk 5-Gy

Stein, Gertrud Tender Buttons

http://www.svd.se/kultur/litteratur/hundraaringen-som-obegripliggjorde-varlden_3740174.svd?utm_source=sharing&utm_medium=email_article_primarilylink&utm_campaign=20140810

*Övningarna har jag fått av författaren Mats Berggren då han besökte en av mina klasser på Wasaskolan i Södertälje 2004.

Maria Danielsson

Leg. Lärare sva (I-gy)/sve (I-9)

Fil. Mag i Praktisk kunskap

Certifierad Playbackteaterpedagog (CPT)

Psykodramaregissör

Mediepedagog

Verksam som Adjunkt i svenska på Södertörns Högskola,
Gymnasielärare (sva) på Huddingegymnasiet, Aktör och spelledare i Teater X
och dramapedagog i Skapande Skola, Botkyrka Kommun

PS: Detta är ett levande dokument under ständig utveckling. Har du idéer
frågor eller kommentarer är du varmt välkommen att kontakta mig:

maria.sponte@gmail.com